

Sinopsa

Princip da trasparenza

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>Lescha davart il princip da trasparenza (lescha da trasparenza)</p>	
<p>Il cussegl grond dal chantun Grischun, sa basond sin l'art. 31 al. 1 da la constituziun chantunala, suenter avair gè invista da la missiva da la regenza dals ..., concluda:</p>	
<p>I.</p>	
<p>1. Disposiziuns generalas</p>	
<p>Art. 1 Object, intent e finamiras</p> <p>¹ Questa lescha regla l'access a documents uffizials.</p> <p>² Ella ha l'intent da promover la trasparenza davart las activitads dals organs publics, per uschia facilitar la furmaziun libra da l'opiniun, il diever dals dretgs democratics e la controlla da l'agir dal stadi sco er per rinforzar la chapientscha e la confidenza da la populaziun envers ils organs publics.</p>	<p>Al. 1: La lescha regla mo l'infurmaziun sin dumonda ("infurmaziun passiva"), q.v.d. l'access a documents uffizials sin giavisch, dentant betg l'infurmaziun activa, nua che las autoritads d'infurmaziun han las autoritads gia tenor l'art. 25 da la constituziun chantunala (CC), ma per ademplir questa incarica d'infurmaziun han ellas ina libertad da decider considerabla. Il chantun Grischun fa renconuschidamain ina politica d'infurmaziun fitg activa.</p> <p>Al. 2: Quest alineia numna l'intent e las finamiras surordinadas che l'access a las infurmaziuns, ch'è reglè en la lescha da trasparenza, persequitescha la finala. La trasparenza na duai betg servir ad atgnas finamiras, mabain a finamiras centralas entaifer in stadi da dretg e democratic. Latiers tutgan en spezial il meglierament da las relaziuns tranter il stadi ed ils burgais, il rinforzament dals dretgs democratics da cooperaziun e da controlla sco er l'adattaziun da la cultura administrativa a la societad d'infurmaziun moderna (manaivel als burgais, orientà als servetschs ed a l'effizienz). La disposiziun da l'intent e da las finamiras po servir sco agid d'interpretaziun tar l'applicaziun da la lescha da trasparenza.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>Art. 2 Champ d'applicaziun persunal 1. princip</p> <p>¹ La lescha vala per tut ils organs publics.</p> <p>² Sco organs publics valan:</p> <p>a) las autoritads, las administraziuns e las cumissiuns dal chantun, da las regiuns e da las vischnancas;</p> <p>b) las autoritads, las administraziuns e las cumissiuns da las corporaziuns, dals instituts e da las fundaziuns da dretg public chantunal, regiunal e communal;</p> <p>c) persunas natiralas e giuridicas u autras organisaziuns da dretg privat, uschenavant ch'ellas adempleschan incumbensas publicas ch'èn vegnidadas delegadas ad ellas.</p>	<p>Al. 1: Il champ d'applicaziun persunal da la lescha cumpiglia vasts circuls. Il princip da trasparenza duai vegnir realisà en moda uschè cumplessiva sco pussaivel. Tras differentas disposiziuns vegni dentant a medem temp procurà ch'en spezial la furmaziun da l'opiniun e da la voluntad po avair lieu senza disturbis entaifer las autoritads e ch'il princip collegial po funcziunar (cf. art. 8 al. 2 lit. a ed art. 9 al. 1 sboz LCTrans).</p> <p>Al. 2 lit. a: A la lescha da trasparenza – ed uschia al princip da trasparenza – n'è betg mo suttamessa l'administraziun, mabain er la regenza ed il cussegl grond cun sias cumissiuns (exceptadas èn cumissiuns da controlla, da surveglianza e d'inquisiziun, vesair art. 9 al. 2 sboz LCTrans), las autoritads giudizialas, uschenavant ch'ellas adempleschan incumbensas administrativas, e la finala tut ils organs e tut las autoritads, administraziuns e cumissiuns regiunalas e communalas.</p> <p>Al. 2 lit. b: Il princip da trasparenza vala er per ils organs, per las autoritads, per las administraziuns e per las cumissiuns da corporaziuns, d'instituts e da fundaziuns chantunalas, regiunalas e communalas. Suttamess al princip da trasparenza sin plaun chantunal èn en spezial l'assicuranza d'edifizis (GVG), la cassa per donns elementars, la cassa da pensiun (CPGR), la scola auta da pedagogia (SAPGR), la scola auta da tecnica ed economia (SATE), il center da furmaziun per la sanadad ed ils fatgs socials (CSS) ed ils servetschs psichiatrici dal Grischun (SPGR) sco instituts chantunals e las baselgias chantunalas e lur plaivs sco corporaziuns da dretg public.</p> <p>Al. 2 lit. c: Er persunas privatas èn tangadas dal champ d'applicaziun, sch'ellas han l'incarica d'ademplir incumbensas publicas.</p>
<p>Art. 3 2. excepziuns</p> <p>¹ La lescha na vala betg:</p>	<p>L'artitgel 3 regla las excepziuns dal champ d'applicaziun persunal da la lescha da trasparenza.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>a) per organs publics che prendan part da la concorrenza economica e che n'ageschan betg suveranamain en quest connex;</p> <p>b) per autoritads giudizialas en il sector da la giurisdicziun.</p>	<p>Al. 1 lit. a: Organs publics, che prendan part da la concorrenza economica e che n'ageschan betg suveranamain en quest connex, na duain betg esser suttamess ad obligaziuns da trasparenza pli severas che lur concurrents privats. Quai è p.ex. il cas tar la banca chantunala grischuna sco institut autonom dal dretg public chantunal.</p> <p>Al. 1 lit. b: Las autoritads giudizialas èn suttamessas a la lescha mo en il sector da l'administraziun giudiziala (activitads administrativas). Uschia vegn mantegnida l'indipendenza instituziunala en il sector da la giurisdicziun.</p>
<p>Art. 4 Champ d'applicaziun material</p> <p>¹ La lescha na vala betg per l'access a documents uffizials concernent:</p> <p>a) proceduras civilas;</p> <p>b) proceduras penalas;</p> <p>c) proceduras da la giurisdicziun publica ed administrativa;</p> <p>d) proceduras da l'assistenza giudiziala e da l'agid uffizial internaziunal;</p> <p>e) proceduras da cumpromiss.</p> <p>² L'access a documents uffizials che cuntengnan datas persunalas da la petenta u dal petent sa drizza tenor la lescha chantunala davart la protecziun da datas.</p>	<p>Al. 1 lit. a–e: Sco restricziun dal champ d'applicaziun material vegnan menziunadas en las literas a–e quellas proceduras, nua che l'access a documents uffizials na sa drizza betg tenor la lescha da trasparenza, mabain tenor las leschas da procedura correspondentas. Tangadas vegnan tant las proceduras pendentas sco er las proceduras terminadas. Da resguardar èsi ch'igl exista – tenor la pratica dal tribunal federal – in dretg direct da prender invista d'actas da proceduras terminadas sin basa da l'art. 29 al. 2 da la constituziun federala (Cst.), sche la petenta u il petent po far valair in agen interess degn da protecziun (DTF 129 I 253). La lescha da trasparenza regla mo l'access senza ina tala cumprova da l'interess.</p> <p>Al. 2: Sch'i vegn dumandà l'access a documents uffizials che cuntengnan datas persunalas da la petenta u dal petent, ston vegnir applitgadas las disposiziuns da la lescha chantunala davart la protecziun da datas (LCPD; DG 171.100) che renvieschan – areguard il cuntegn – per gronda part a la lescha federala davart la protecziun da datas (LPD; CS 235.1).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>Art. 5 Resalva da disposiziuns spezialas</p> <p>¹ Resalvadas restan disposiziuns d'autras leschas che:</p> <p>a) designeschan tschertas infurmaziuns sco secretas; u</p>	<p>Questa disposiziun duai fixar la relaziun tranter la lescha da trasparenza e quellas normas chantunalas u federalas che cuntengan ina regulaziun speziala per l'access a documents uffizials. Ella concretisescha il princip giuridic da la precedenza da reglas spezialas envers reglas generalas.</p> <p>Al. 1 lit. a: Prescripziuns da secretezza expressivas en autras leschas chantunalas u federalas – sco p.ex. las normas da secretezza da la legislaziun d'assicuranza sociala, las disposiziuns concernent la secretezza da las sottascripziuns rimnadas en il rom d'ina iniziativa dal pievel u d'in referendum u las regulaziuns spezialas davart il secret fiscal, davart il secret da fatschenta u davart il secret professional – duain restar applitgabras senza restricziuns.</p> <p>Da resguardar èsi ch'il secret d'uffizi general, al qual èn p.ex. suttamess tut las collavuraturas e tut ils collavuratur chantunals (art. 50 da la lescha dal persunal [DG 170.410]) sco er las commembras ed ils commembers da la regenza (art. 5 da la lescha davart l'organisaziun da la regenza e da l'administraziun [DG 170.300]), n'è betg ina disposiziun speziala resalvada. Il secret d'uffizi na fixescha betg in secret spezial, mabain protegia mo secrets existents. El è la basa dal princip da secretezza d'enfin ussa che duai vegnir remplazzà tras il princip da trasparenza. Il secret d'uffizi general vegn correspudentamain restrenschi tras la lescha da trasparenza e protegia mo pli – dentant almain – infurmaziuns ch'èn suttamessas a la secretezza en applicaziun da las suandantas excepziuns dal princip da trasparenza, numnadamain:</p> <ul style="list-style-type: none">– excepziuns che resultan da la lescha da trasparenza (vesair en spezial ils art. 8 e 9)– excepziuns che resultan da leschas spezialas (che la lescha da trasparenza sa resalva explicitamain en l'art. 5 al. 1 lit. a)– excepziuns ch'èn d'attribuir a la nunapplitgablidad da la lescha da trasparenza <p>Er cun la lescha da trasparenza vala il secret d'uffizi pia en in tscherta dimensiun. Las disposiziuns respectivas ston vegnir adattadas correspudentamain cun agid da midadas indirectas (vesair las midadas en auters relaschs sut il chapitel II).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
b) cuntengan premissas che divergeschan da questa lescha per l'access a tschertas infurmaziuns.	<p>Al. 1 lit. b: Talas regulaziuns specificas da la trasparenza pon favurisar ubain tscherts champs d'activitad ubain tschertas persunas. Tar l'emprima categoria tutgan p.ex. ils dretgs d'infurmaziun en connex cun ils dretgs politics, cun la procedura da consultaziun, cun la publicaziun da relaschs legislativs, en proceduras da la protecciun da l'ambient u tar las acquisiziuns publicas. Reglas d'access specificas existan er tar la gronda part dals registers publics (p.ex. register da commerzi, register funsil, register da stadi civil, register da scussiun, register penal). Tar la segunda categoria dals privilegis che concernan persunas tutgan p.ex. ils dretgs d'access spezialis da las partidas en ina procedura, il dretg da mintga persuna da survegnir access a las atgnas datas persunalas sin basa da la legislaziun davart la protecciun da datas u ils dretgs da las parlamentarias e dals parlamentararis da prender invista da documents da l'administraziun chantunala.</p>
<p>Art. 6 Document uffizial</p> <p>¹ In document uffizial è mintga infurmaziun che:</p> <p>a) è registrada sin x in purtader d'infurmaziuns;</p>	<p>Tar il dretg d'access ad infurmaziuns ch'èn en possess d'organs publics ha la noziun dal document ina impurtanza centrala. Il princip da trasparenza vegn applitgà mo tar "documents uffizials". Tras questa definiziun vegn er fixà en general il champ d'applicaziun material da la lescha da trasparenza. Betg cumpigliadas n'èn – sco en la gronda part dals chantuns e tar la confederaziun – simplas infurmaziuns davart l'activitad d'organs publics. In'extensium dal dretg d'access sin infurmaziuns davart activitads chaschunass lavur administrativa supplementara e fiss difficila d'applitgar e da realisar en la pratica. Cunquai ch'il chantun Grischun fa gia ina politica d'infurmaziun activa, na fissi er strusch da far quint cun in niz supplementar per la populaziun.</p> <p>Il "document uffizial" duai vegnir definì en concordanza cun la lescha federala da trasparenza e cun las leschas da trasparenza da blers chantuns. Quai ha l'avantatg ch'er lur pratica po vegnir consultada, sch'i resultan dumondas en connex cun l'applicaziun dal dretg.</p> <p>Al. 1: D'in "document uffizial" sa tracti, sche las trais premissas èn ademplidas en moda cumulativa (circumscripziun positiva):</p> <p>Al. 1 lit. a: L'infurmaziun sto esser registrada sin x in purtader d'infurmaziuns. Da quai resulta per l'ina ch'il gener dal purtader da datas n'è betg relevant. Sco documents vegnan en consideraziun documents da text, plans, dissegns e maletgs sin palpieri, ma er documents da text, registraziuns da tuns e da maletgs sin purtaders electronics da datas. Il document sto dentant gia exister. Il princip da trasparenza na porscha naginas pussaivladads d'obligar l'organ public da rediger in document che n'exista betg anc u da transponer documents existents.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>b) è en possess d'in organ public, dal qual ella deriva u al qual ella è vegnida communitgada; e</p> <p>c) concerna l'adempliment d'ina incumbensa publica.</p> <p>² Sco documents uffizials valan er documents che pon vegnir generads tras ina simpla procedura electronica sin fundament d'infurmaziuns registradas, las qualas adempleschan las pretensiuns tenor l'alineia 1 literas b e c.</p> <p>³ Betg sco documents uffizials na valan documents che:</p> <p>a) vegnan duvrads d'ina autoritad per intents commercialis;</p> <p>b) n'èn betg finids; u</p> <p>c) èn destinads al diever personal.</p>	<p>Al. 1 lit. b: Il document giavischè sto effectivamain esser en possess da l'organ public dumandà. Quest organ è obligà da procurar il document, sch'el ha redigì il document u è stà l'adressat principal dal document, ma sch'il document n'è betg pli en ses possess. Sch'in document n'è betg pli avant maun, n'exista dentant nagina obligaziun da reconstruir tal.</p> <p>Al. 1 lit. c: Er in document privat ch'è en possess da l'organ public vala sco uffizial ed è suttemess a la lescha, sch'el vegn duvrà per exequir ina incumbensa publica (p.ex. documents privats che l'autoritad pretenda per conceder ina permissiun). Sco uffizials valan er documents che stattan en connex cun contracts da dretg privat.</p> <p>Al. 2: Er documents che pon vegnir generads tras ina simpla procedura electronica sin fundament d'infurmaziuns existentas, valan sco documents uffizials (documents virtuals).</p> <p>Al. 3: Per avair ina cunfinaziun precisa dovri anc ina circumscripziun negativa – analogamain a la confederaziun ed a differentes chantuns.</p> <p>Al. 3 lit. a: Sco commerciala vala mintga infurmaziun ch'ina autoritad offrescha cunter indemnizaziun, inclusiv las infurmaziuns che servan directamain a producir quests products.</p> <p>Al. 3 lit. b: Persunas externas pon prender invista mo da documents ch'èn avant maun en lur versiun definitiva. Sco documents finids valan documents ch'èn vegnids sutscrits da l'autoritad emettenta u ch'èn vegnids surdads a l'adressata u a l'adressat. Betg finids n'èn sbozs, versiuns provisoricas da rapports, notizias da sesidas, skizzas da projects u texts che circuleschan en in team da collavuraturas e collavuratur per la consultaziun.</p> <p>Al. 3 lit. c: Latiers tutgan infurmaziuns che vegnan bain duvradas per intents uffizials, che vegnan dentant duvradas da l'autura u da l'autur u d'in circol da persunas fitg limità mo sco med da lavur, sco p.ex. la disposiziun per elavurar in text, skizzas per rediger in text, notizias u documents copiads per elavurar in text.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
2. Dretg d'access a documents uffizials	
<p>Art. 7 Princip da trasparenza</p> <p>¹ Mintga persuna ha il dretg d'access a documents uffizials.</p> <p>² L'access vegn concedì cun:</p> <p>a) infurmar davart il cuntegn;</p> <p>b) prender invista al lieu;</p>	<p>Al. 1: Quest alinea cuntegna la disposiziun centrala da la lescha: El fixescha il princip da trasparenza. Il princip vertent da la secretezza vegn pia vulvì enturn: Mintga persuna survegn il dretg da prender invista da documents uffizials e da survegnir infurmaziuns dals organs publics davart il cuntegn da documents uffizials, senza stuair cumprovar in interess particular. I sa tracta d'in dretg d'access a documents uffizials che vala en general e senza cundiziuns e che po vegnir fatg valair. L'access po vegnir restrenschi, suspendì u refusà sulettamain sin fundament d'interess publics u privats predominants (cf. art. 8 e 9 sboz LCTrans). Il dretg exista independentamain da la vegliadetgna, da la naziunalitad e dal domicil e vala er per persunas che vivan a l'exteriur.</p> <p>Al. 2: En quest alinea vegnan regladas las modalitads da l'access. Da princip po la petenta u il petent tscherner libramain tranter las pussaivladads puschidas da la lescha. La libertad da tscherner po dentant vegnir restrenschida, p.ex. sche la producziun da copias è difficila, sch'i n'exista nagina versiun electronica d'in document u sche la lavur administrativa è per auters motivs memia gronda. D'autras pussaivladads, sco p.ex. da l'access sur l'internet u tras ina procedura d'invista, n'exista nagin dretg.</p> <p>Al. 2 lit. a: L'infurmaziun po vegnir dada a bucca, tras ina brev, per e-mail u per fax. L'organ cumpetent po decider sez, tgeninas da quellas furmas ch'el vul applitgar.</p> <p>Al. 2 lit. b: Prender invista al lieu vul dir che la petenta u il petent po ir al lieu, nua che l'organ – ch'è cumpetent per elavurar la dumonda d'access – tegna en salv il document giavischà, e po consultar là ubain l'original ubain ina copia. La petenta u il petent sto resguardar las cundiziuns d'access che valan per questas localitads, sco p.ex. uras d'avertura dals biros u dals edifizis. La petenta u il petent dastga copiar en quest lieu il document uffizial cun la metoda da sia tscherna (saja quai cun scriver giu, cun fotografar, cun far in scan u cun fotocopiar il document).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>c) consegnar u trametter copias.</p> <p>³ Sch'in document uffizial è publitgà en in organ da publicaziun u sin la pagina d'internet da l'organ public, vala la pretensiun d'access sco ademplida.</p>	<p>Al. 2 lit. c: Tenor tscherna po ina copia dal document uffizial vegnir surdada a la petenta u al petent u tramessa a ses domicil, a la sedia da l'interpresa u en in auter lieu. La petenta u il petent po da princip er tscherner libramain, en tge furma ch'ella u el giavischa la copia dal document (sin palpiri, en furma electronica e.u.v.). Areguard l'utilisaziun da copias da documents ch'èn protegids tenor il dretg d'autur sto la petenta u il petent observar las reglas da la lescha davart ils dretgs d'autur (LDAu; CS 231.1). A quest fatg sto l'organ public render attent la petent u il petent en ina furma generala.</p> <p>Al. 3: Sch'il document uffizial è accessibel publicamain, p.ex. en in organ da publicaziun uffizial, en in rapport uffizial, en in rapport da gestium u sin ina pagina d'internet, po l'organ public dumandà sa restrenscher da communitgar la funtauna.</p>
<p>Art. 8 Excepziuns</p> <p>¹ L'access a documents uffizials vegn restrenschi, suspendi u refusà, sch'igl èn avant maun interess publics u privats predominants che stattan en cuntradicziun cun in access.</p>	<p>Il princip da trasparenza na vala betg en moda absoluta. Dapertut vegnan previsas excepziuns per proteger infurmaziuns che pudessan avair consequenzas negativas sin interess publics u privats impurtants, sch'ellas vegnissan publitgadas. En quest regard datti differentas concepziuns: Per part vegnan ils causals, che stattan en cuntradicziun cun in access, enumerads en moda exemplarica u definitiva cun clausulas pli u main detagliadas – per part vegni sulettamain renvià cun agid d'ina clausula generala cumplexsiva als interess publics u privats ch'èn degns da vegnir protegids e che stattan en cuntradicziun cun in access. Per la lescha da trasparenza è prevista d'ina vart ina clausula generala cumplexsiva (interess publics u privats predominants che stattan en cuntradicziun cun in access; art. 8 al. 1). Da l'autra vart duain ils interess publics e privats ils pli impurtants che stattan en cuntradicziun cun in access vegnir concretisads tras in'enumeraziun betg definitiva da clausulas generalas parzialas (art. 8 al. 2 e 3). Questa soluziun permetta da tegnair quint en moda raschunaivla dals cas singuls concrets, ma po tuttina garantir ina tscherta segirezza giuridica sin basa da las clausulas d'excepziun ch'èn formuladas da maniera pli concreta.</p> <p>Al. 1: Sche l'organ public constatescha ch'i èn avant maun interess publics e privats che stattan en cuntradicziun cun in access, sto el considerar en mintga cas d'applicaziun conscienziusamain ils interess, uschia ch'ina gistadad maximala daventa pussaivla per il cas singul. L'organ public sto s'orientar vi da l'intent e vi da las finamiras dal princip da trasparenza e vi dal princip da commensurabladad. L'access al document dastga vegnir refusà en moda absoluta e cumpletta mo sco "ultima ratio". La lescha prevesa perquai er explicitamain las pussaivladads da restrenscher l'access (p.ex. cun cuvrir las passaschas d'in document degnas da vegnir protegidas) u da suspender tal (p.ex. fin suenter in tschert termin da sesida).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>² Interest publics predominants èn en spezial avant maun, sche la concessiun da l'access pudess:</p> <p>a) restrenscher la furmaziun libra da l'opiniun e da la voluntad da l'organ public;</p> <p>b) periclitar la posiziun d'in organ public en il rom da tractativas currentas u previsas;</p> <p>c) impedir ina mesira uffiziala;</p> <p>d) periclitar l'urden public u la segirezza publica;</p>	<p>Al. 2: Quest alinea concretisescha la clausula d'excepziun generala da l'alinea 1 cun in'enumeraziun betg definitiva da cas, nua che interest publics predomineschan il dretg d'access.</p> <p>Al. 2 lit. a: Questa restricziun duai en emprima lingua evitar che organs publics – betg mo l'organ che duai render accessibla l'infurmaziun – vegnian durant in process da decisiun sut ina memia gronda pressiu da la publicitad, perquai ch'els communitgeschan memia baud infurmaziuns, e vegnian uschia restrenschi en lur libra furmaziun da l'opiniun e da la voluntad. Las personas participadas na duain betg stuaier censurar sasezzas gia a priori u vegnir sut squitsch pervia da lur posiziun. En cas spezials po la protecziun da questa disposiziun vegnir prolungada er sur la fasa da decisiun ora. Il cas il pli frequent pertutga autoritads collegialas che fan lur sesidas cun exclusiun da la publicitad (regenza, executivas communalas, cumissiuns administrativas e.u.v.). Il mantegniment da la libra furmaziun da la voluntad da talas autoritads na pretenda betg mo sesidas secretas, mabain er che las posiziuns da las singulas commembras e dals singuls commembers da l'autoridad na vegnian betg enconuschentas. Cas cuntrari pudessan ellas ed els vegnir intimads da betg pli s'exprimer e decider tenor lur persvasiun, mabain tenor outras preferenzas. Il princip collegial vegniss uschia mess en dumonda en general.</p> <p>Al. 2 lit. b: Tractativas na pon betg vegnir manadas en moda efficazia, sch'ina partida po vegnir sfurzada da tradir sia opiniun, avant ch'il resultat è avant maun. Exclusas da l'access èn dentant mo infurmaziuns che pudessan effectivamain indeblir la posiziun da l'organ public respectiv en la tractativa, sch'ellas vegnissan publitgadas. Cumpigliadas èn tut ils geners da tractativas. Protegidas n'èn betg mo posiziuns en tractativas currentas, mabain er en tractativas vegnintas. Igl è dentant necessari che quellas hajan lieu il proxim temp; ina pussaivladad nundeterminada na basta betg.</p> <p>Al. 2 lit. c: Tras questa restricziun èsi pussaivel da tegnair secret infurmaziuns che servan a preparar p.ex. mesiras d'inquisiziun, da controlla, da surveglianza ed outras mesiras correspundentas. En il center stattan mesiras polizialas.</p> <p>Al. 2 lit. d: Questa excepziun permetta da tegnair secret mesiras che han l'intent da mantegnair l'abiltad d'agir da la regenza en situaziuns extraordinarias u ch'èn destinadas al provediment economic dal pajais u infurmaziuns che pudessan avair consequenzas negativas per la segirezza d'infrastructuras impurtantas u da personas periclitadas, sch'ellas vegnissan publitgadas. En il center stattan mesiras polizialas – sco tar la litera c. Er questa disposiziun duai vegnir applitgada cun gronda retegnientscha. Il princip da trasparenza dastga vegnir restrenschi mo en cas da periclitaziuns seriusas.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>e) donnegiar las relaziuns cun autras instituziuns publicas.</p> <p>³ Interest privats predominants èn en spezial avant maun, sche la concessiun da l'access pudess:</p> <p>a) donnegiar la sfera privata da terzas personas;</p> <p>b) revelar secrets professiunals ubain secrets da fatschenta u da fabricaziun;</p>	<p>Al. 2 lit. e: Da princip èn infurmaziuns, ch'èn vegnidas communitgadas ad in organ public tras terzas personas, accessiblas tenor la lescha da trasparenza. Nua che la relaziun cun in'otra communitad (vischnanca, chantun, confederaziun, exteriur) pudess vegnir donnegiada grevamain, sche las infurmaziuns vegnissan publitgadas, po l'access vegnir restrenschi.</p> <p>Al. 3: Quest alinea circumscriba en moda betg definitiva ils cas, nua che interest privats predomineschan il dretg d'access.</p> <p>Al. 3 lit. a: La protecciun da la sfera privata è in dretg fundamental che vegn garantì tras la costituziun federala e tras la convenziun europeica dals dretgs umans (CEDU) (cf. art. 13 Cst. ed art. 8 CEDU). Mintga persuna ha il dretg che sia vita privata e sia vita da famiglia, sia abitaziun sco er ses traffic da brevs, da posta e da telecommunicaziun vegnian protegids sco er il dretg che las datas persunalas sajan protegidas cunter abus (autodeterminaziun infurmaziunala). Il stadi è obligà da proteger las datas persunalas da ses burgais cunter abus. A questa protecciun pon sa referir er las personas giuridicas e las collectivitas da personas senza personalitad giuridica. Sco dretg fundamental protegì tras la costituziun ha la protecciun da la sfera privata da princip dapli valor ch'il dretg d'access ad infurmaziuns uffizialas. Excezziunalmain po l'access vegnir permess, sch'in interest public predominant pretenda quai (interest d'infurmaziun spezial da la publicitad pervia d'eveniments impurtants u interest polizial sco la protecciun da l'urden, da la segirezza u da la sanadad publica).</p> <p>Al. 3 lit. b: En il rom da differentas proceduras (proceduras da concessiun e da permissiun, submissiuns, incassament da la taglia, proceduras da subvenziun, proceduras da controlla e.u.v.) survegnan ils organs publics numerusas infurmaziuns davart l'activitad commerziala d'interpresas. Protegidas èn datas impurtantas che pon avair consequenzas per il resultat da la fatschenta e che pudessan chaschunar distorsions dal martgà, sche la concorrenza las vegniss a savair. Latiers tutgan p.ex. infurmaziuns davart l'organisaziun dal manaschi, la calculaziun dals pretschs, ils lieus da retratga, glistas da la clientella, plans, receipts, proceduras e.u.v.</p> <p>Cun la protecciun dal secret professiunal s'extenda la clausula d'excepciun er sin las uschenumnadas professiuns libras, sco p.ex. spiritualas e spirituals, advocatas ed advocats, medias e medis, apotecras ed apotechers, cussegliastras e cussegliastrs da taglia, psicologas e psicologs. La norma ha l'intent da mantegnair la confidenzialitad da las infurmaziuns che questas personas han rimnà davart la clientella exequind lur professiun.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>c) violar il dretg d'autur.</p>	<p>Al. 3 lit. c: Qua sa tracti da documents ch'èn vegnids redigids da persunas privatas e ch'èn protegids tenor il dretg d'autur. Uschenavant che quests documents èn vegnids inoltrads da las auturas e dals auturs a l'organ public, pon ins partir d'ina publicaziun taciturna. La persuna che ha redigì il document sto quintar che terzas persunas prendian qua e là invista dal document. Sch'il document è dentant vegnì inoltrà senza che l'autura u l'autur saveva quai, na pon ins betg partir d'ina publicaziun – er betg d'ina publicaziun taciturna. Dal document correspondent na dastgi perquai betg vegnir prendi invista.</p>
<p>Art. 9 Cas speziels</p> <p>¹ Documents uffizials dastgan vegnir rendids accessibels pir, cur che la decisiun politica u administrativa, per la quala ils documents furman la basa, è vegnida prendida.</p>	<p>Questa disposiziun regla dus cas speziels, nua ch'il dretg d'access vegn spustà (al. 1) u refusà (al. 2) directamain tras il legislatur.</p> <p>Al. 1: Ina tala regulaziun enconuscha la confederaziun sco er la gronda part dals chantuns. La regulaziun ha il senn e l'intent da privar temporarmain la publicitad dal dretg d'access a documents che furman la basa per ina decisiun politica u administrativa, per che l'autorità respectiva haja la pussaivladad da sa furmar libramain sia opiniun. La "suspensiun da l'access" è ina concretisaziun da la clausula restrenscenta concernent la restricziun da la furmaziun libra da l'opiniun e da la voluntad da l'organ public (cf. art. 8 al. 2 lit. a sboz LCTrans). Ella duai precisar che la suspensiun da l'access a documents che fissan da princip "accessibels" è admissibla senza in'ulteriura consideraziun dals interess, sche quests documents furman ina basa da decisiun. Per pudair valair sco basa da decisiun en il senn da questa disposiziun sto il document respectiv avair in connex direct ed imminent cun ina decisiun concreta ed avair a medem temp ina impurtanza materiala considerabla per questa decisiun.</p> <p>Suenter che la decisiun è vegnida prendida, è il dretg d'access da princip puspè restabili. L'organ public po dentant refusar er vinavant l'access, sche auters interess publics u privats predominants en il senn da l'art. 8 sboz LCTrans stattan en cuntradicziun cun in access en il cas concret.</p>
<p>² I n'exista nagin dretg d'access als protocols ed als documents da las sesidas da cumissiuns parlamentaras da controlla, da surveglianza e d'inquisiziun.</p>	<p>Al. 2: Cumissiuns parlamentaras da controlla, da surveglianza e d'inquisiziun ston sa fatschentar savens cun infurmaziuns spezialmain sensiblas, uschia ch'ina exclusiun generala da l'access è giustificada. Sin plaun chantunal concerna quai la cumissiun da gestiun (CdG), la cumissiun per giustia e segirezza (CGS) (dentant mo en il sector da surveglianza) e cumissiuns d'inquisiziun parlamentaras spezialas (CIP) en il senn da l'art. 20 da la lescha davart il cussegl grond (DG 170.100).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
3. Procedura per l'access a documents uffizials	
<p>Art. 10 Dumonda</p> <p>¹ La dumonda da survegnir access a documents uffizials sto vegnir drizzada a l'organ public che ha redigì il document u che ha survegnì il document da terzas personas che na suttastattan betg a questa lescha.</p> <p>² La dumonda sto vegnir inoltrada en scrit. Ella na sto betg vegnir motivada, sto dentant esser precisada en moda suffizienta.</p>	<p>Al. 1: Tenor las experientschas d'auters chantuns èsi in avantatg che la decisiun davart la dumonda vegn prendida sin in stgalim ierarchic uschè bass sco pussaivel e tar il post ch'è cumpetent en chaussa, pertge che la procedura è nuncumplitgada, adequata e svelta e la chargia administrativa è minimala. Sch'ina dumonda vegn drizzada ad in organ public che n'è betg cumpetent, è quel obligà d'uffizi da surdar la dumonda al post cumpetent.</p> <p>Al. 2: L'access a documents uffizials premetta ch'i vegnia drizzada ina dumonda a l'organ public. La dumonda sto vegnir inoltrada en scrit (brev, e-mail u fax) ed en ina lingua chantunala uffiziala. Plinavant sto il document uffizial giavischè vegnir designà en moda uschè exacta sco pussaivel. Quai vul dir che la dumonda stoppia sa referir ad in cas concret e cuntegnair indicaziuns exactas per pudair identifitgar il document giavischè (p.ex. titel, autoritad emettenta, data/perioda d'emissiun, sector e.u.v.). Per l'organ public stoi esser pussaivel d'identifitgar il document a maun da la descripzion. En cas da basegn sto la petenta u il petent vegnir supplitgà da precisar la dumonda, ed ella u el sto inditgar las infurmaziuns che gidan a chattar il document giavischè. Dumondas da tschertga generalas èn inadmissiblas. Ins na po pia betg pretender d'in organ public ch'el rimnia tut ils documents uffizials existents davart in tema u davart in sector e dettia access a quels. La cumprova d'in interess particular u ina motivaziun per la dumonda n'è dentant betg necessaria.</p>
<p>Art. 11 Proteccziun da datas personalas da terzas personas</p> <p>¹ Sch'in organ public tira en consideraziun da conceder l'access a documents uffizials che cuntegnan datas personalas da terzas personas, ston questas datas l'emprim sche pussaivel vegnir anonimisadas u allontanadas.</p>	<p>Questa disposiziun regla l'access a documents uffizials che cuntegnan datas personalas da terzas personas. L'access a documents uffizials che cuntegnan datas personalas da la petenta u dal petent sa drizza tenor la lescha davart la proteccziun da datas (cf. art. 4 al. 2 sboz LCTrans).</p> <p>Al. 1: Sch'ina anonimisaziun è in summa pussaivla e co che las datas pon vegnir anonimisadas, sto vegnir examinà en il cas singul. D'allontanar u d'anomisar èn tut las indicaziuns davart las opiniuns u las activitads religiosas, ideologicas, politicas e professiunalas che pertutgan la sfera intima, la sanadad, l'appartegnientscha etnica, mesiras da l'agid social, persecuziuns e sancziuns administrativas e penalas sco er profils da personalitad.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>² Sche las datas persunalas na pon betg vegnir anonimisadas u allontanadas, ston vegnir tadladas las persunas pertutgadas. La dumonda d'access sto vegnir refusada, sch'il consentiment vegn refusà u sch'i chaschunass sproporziunadamain blera lavur e blers custs per survegnir il consentiment.</p> <p>³ Excepziunalmain po l'access vegnir concedì er en cas ch'il consentiment manca, sch'igl è avant maun in interess public predominant.</p>	<p>Al. 2: Sch'ina eliminaziun u in'anonimisaziun na vegn betg en consideraziun, ston vegnir tadladas las persunas pertutgadas. Sch'ellas refusan il consentiment, sch'ellas na pon betg vegnir tadladas entaifer in termin adequat u sch'i chaschunass sproporziunadamain blera lavur e blers custs per survegnir il consentiment, refusa l'autorità la dumonda d'invista.</p> <p>Al. 3: La clausula d'excepziun dastga vegnir applitgada mo, sche l'interess public predominescha efectivamain l'interess da tegnair secret las infurmaziuns. En quest cas sto l'organ public communitgar sia decisiun tant a la petenta u al petent sco er a la persuna tadlada.</p>
<p>Art. 12 Decisiun</p> <p>¹ L'organ public decida uschè svelt sco pussaivel, per regla dentant il pli tard entaifer 20 dis dapi l'entrada da la dumonda.</p> <p>² Sche l'organ public refusa cumplainmain u parzialmain la dumonda u sch'el conceda l'access, cumbain ch'in persuna pertutgada ha refusà ses consentiment, relascha el ina disposiziun. La procedura sa drizza tenor la lescha davart la giurisdicziun administrativa dals 31 d'avust 2006.</p>	<p>Al. 1: Per ch'il princip da trasparenza possia s'effectuar, èsi impurtant che la procedura da dumonda saja uschè curta sco pussaivel. Correspudentamain prescriba la lescha che l'organ public decidia "uschè svelt sco pussaivel", e per motivs da la segirezza giuridica prevesa ella plinavant ch'in "cas normal" vegnia liquidà entaifer 20 dis. En cas pli simpels ed en connex cun dumondas da las medias (che han per il solit in basegn d'actualitad spezial) pon ins partir dal fatg ch'i na vegnia betg spetgà fin che quest termin maximal è scadi, mabain che las dumondas vegnian tractadas pli svelt. En cas cumplitgads percenter (p.ex. en cas da documents voluminus, complexs u difficils da procurar, en cas d'anonimisaziuns che chaschunan blera lavur, u sch'ins sto tadar terzas persunas) sto vegnir concedì temp avunda a l'organ public. (Mo) en tals cas dastga vegnir surpassà il termin maximal.</p> <p>Al. 2: En cas betg dispitaivels decida l'organ public senza disposiziun formala. En cas dispitaivels decida l'organ public tenor las reglas cumprovas da la procedura administrativa, relaschond ina disposiziun davart la dumonda. Questa procedura – ch'è reglada en la lescha davart la giurisdicziun administrativa (LGA; DG 370.100) – è fitg currenta e garanteschta cun sias cleras disposiziuns ch'ils interess vegnan considerads en moda independenta.</p> <p>Da far ina procedura da mediaziun avant la procedura administrativa – sco tar la confederaziun ed en intgins chantuns (SO, FR, AG u VS) – duai vegnir desistì. Las experientschas sin plaun federal mussan ch'i dat retards considerabels en la procedura pervia da la procedura da mediaziun, cunzunt sche la dumonda da mediaziun fa naufragi e sch'igl ha er anc lieu ina procedura administrativa ordinaria. Plinavant resultan ulteriurs custs per endrizzar e per manar in post da mediaziun. En l'interess d'ina procedura uschè simpla sco pussaivel, da termins curts e d'ina applicaziun nuncumplitgada dal dretg duai</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
	<p>vegnir relaschada – en cas dispitaivels – directamain ina disposiziun ch'è per regla gratuita e che po vegnir contestada sin la via giudiziala. Ina tala regulaziun enconuscha er la maiortad dals chantuns (p.ex. BE, ZH, BS, BL, ZG u SG). Per garantir ch'il princip da trasparenza vegnia realisà conform a la lescha, duain ils organs publics survegnir ina buna introducziun ed in bun sustegn. Quai tras occurrenzas d'infurmaziun e da scolaziun tras meds auxiliars (p.ex. in mussavia, glistas da controlla, schemas dals andaments e disposiziuns da model) e tras in barat d'experientschas periodic, e quai cun integrar las medias. Plinavant duai vegnir installà tar la chanzlia chantunala – cun las resursas existentas – in "post spezialisà per il princip da trasparenza" che stat a disposiziun sco post da consultaziun per dumondas generalas.</p>
<p>Art. 13 Proteccziun giuridica</p> <p>¹ La proteccziun giuridica sa drizza tenor la lescha davart la giurisdicziun administrativa dals 31 d'avust 2006.</p> <p>² Decisiuns d'in organ public, per las qualas questas disposiziuns na prevesan nagin med legal, pon vegnir contestadas directamain tar la dretgira administrativa.</p>	<p>Al. 1: La proteccziun giuridica sa drizza medemamain tenor la lescha davart la giurisdicziun administrativa. Tut tenor tge autoritad che ha decidì en emprima istanza sin tge stgalim, sto l'emprim anc vegnir prendida la via tras las istanzas da l'administraziun (uffizi → departament u post communal → suprastanza communal) u poi vegnir fatg directamain in recurs tar la dretgira administrativa.</p> <p>Al. 2: Questa disposiziun garantescha che la via giudiziala tar la dretgira administrativa è averta en tut ils cas.</p>
<p>Art. 14 Documents archivads</p> <p>¹ Er suenter l'archivaziun sa drizza l'access a documents uffizials tenor questa lescha.</p>	<p>Al. 1: Il dretg d'access a documents uffizials, che vegn concedì tras il princip da trasparenza, n'ha betg ina durada limitada. Er sch'in document uffizial è vegnì surdà a l'archiv, vala il dretg vinavant senza midadas. Perquai na fissi betg chapibel, pertge ch'i duessan valair suenter l'archivaziun autras reglas che avant. Analogamain a differents chantuns èsi perquai previs che l'access a documents uffizials sa drizza er suenter l'archivaziun tenor la lescha da trasparenza. Uschia duai vegnir evità che l'archivaziun engrevgescha l'access a documents uffizials.</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>² Cumpetent per tractar dumondas d'access resta – entaifer il temp da protecziun ordinari tenor l'artitgel 11 da la lescha davart la gestiun da documents e l'archivaziun – l'organ che ha consegnà ils documents per l'archivaziun. Avant che prender sia decisiun procura el la posiziun da las personas ch'èn responsablas per l'archiv. Suenter la scadenza dal temp da protecziun ordinari vala la lescha d'archiv.</p>	<p>Al. 2: Durant in temp limità – numnadamain durant il temp da protecziun ordinari tenor la legislaziun davart l'archivaziun (actualmain 30 onns) – duai restar cumpetent l'organ public che ha consegnà il document. Ina tala regulaziun resguarda il fatg ch'il post che ha consegnà il document è pli datiers da la chaussa. I sa tracta d'examinar la dumonda tenor las reglas giuridicas da la lescha da trasparenza e betg tenor criteris archivaries u istorics. Ils interess da l'archiv vegnan dentant resguardads tras quai che l'organ public vegn obligà da laschar prender posiziun las personas ch'èn responsablas per l'archiv, avant che prender la decisiun. Suenter la scadenza dal temp da protecziun è l'archiv cumpetent per decider davart l'access, e questa cumpetenza sa drizza tenor la lescha d'archiv.</p>
<p>Art. 15 Custs e taxas</p> <p>¹ La procedura d'access è gratuita.</p> <p>² Per la procedura da protecziun giuridica vegnan incassadas taxas. L'incassament da las taxas sa drizza tenor la lescha davart la giurisdicziun administrativa dals 31 d'avust 2006.</p>	<p>Al. 1: La confederaziun ed intgins chantuns prevesan sco regla l'incassament da taxas – quai cun tschertas excepziuns. Auters chantuns sa basan sin il princip d'incassar naginas taxas, ma en cas excepziunals – sch'i resulta spezialmain blera lavur e blers custs – resta resalvada la pussaivladad d'incassar taxas. Gist sin plaun federal crititgeschan en spezial las medias adina puspè che las taxas sajan prohibitivas, quai che ha incità pir dacurt la confederaziun da reducir las taxas. Da l'autra vart poi vegnir constatà che la lavur supplementara per las administraziuns è per il solit tuttina restada minima tras l'introducziun dal princip da trasparenza. Sin fundament da questas experientschas e cun l'intent da facilitar l'access uschè bain sco pussaivel duai vegnir statuì il princip da la gratuitadad.</p> <p>Al. 2: Pir per la procedura davant la dretgira administrativa duain vegnir incassadas taxas. In'eventuala emprima via tras las instanzas (p.ex. uffizi → departament u post communal → suprastanza communal) è percurter da princip gratuita. Resalvads restan cas da recurs da levsenn u da recurs targlinants. Questa regulaziun sustegna la realisaziun dal princip da trasparenza ed è er in ulteriur equivalent per la renunzia ad in post da mediaziun.</p>
<p>4. Disposiziun finala</p>	
<p>Art. 16 Disposiziun transitorica</p> <p>¹ Questa lescha è applitgbla per documents uffizials che vegnan redigids u retschavids d'in organ public suenter l'entrada en vigur da questa lescha.</p>	<p>Vesair las explicaziuns en il rapport explicativ, chapitel 3.2.1 (champ d'applicaziun temporal).</p>

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
II.	
1. Il relasch "Lescha davart l'organisaziun da la regenza e da l'administraziun (LORA)" DG 170.300 (versiun dals 01-01-2011) vegn midà sco suonda:	
<p>Art. 5 al. 1 (midà)</p> <p>¹ Las commembras ed ils commembers da la regenza èn obligads a la discreziun en fatschentas uffizialas, uschenavant ch'igl exista in interess public u privat predominant da tegnair secret las fatschentas tenor la lescha da trasparenza u sch'ina disposiziun legala speziala prevesa quai.</p>	I sto vegnir precisà ch'il secret d'uffizi vala da nov en il rom da la lescha da trasparenza. Vesair latiers las explicaziuns tar l'art. 5 lit. a sboz LCTrans qua survart.
2. Il relasch "Lescha davart la relaziun da lavur da las collavuraturas e dals collavuratur dal chantun Grischun (lescha dal personal, LP)" DG 170.400 (versiun dals 01-03-2012) vegn midà sco suonda:	
<p>Art. 50 al. 1 (midà)</p> <p>¹ Visavi terzas persunas èn las collavuraturas ed ils collavuratur obligads a la discreziun davart chaussas uffizialas, uschenavant ch'igl exista in interess public u privat predominant da tegnair secret las fatschentas tenor la lescha da trasparenza u sch'ina disposiziun legala speziala prevesa quai.</p>	I sto vegnir precisà ch'il secret d'uffizi vala da nov en il rom da la lescha da trasparenza. Vesair latiers las explicaziuns tar l'art. 5 lit. a sboz LCTrans qua survart.
3. Il relasch "Lescha da vischnancas dal chantun Grischun" DG 175.050 (versiun dals 01-01-2013) vegn midà sco suonda:	
<p>Art. 12 al. 3 (nov)</p> <p>³ Las sesidas dals organs legislativs communal (radunanzas communalas e parlaments communal) èn publicas. L'exclusiun cumplaina u parziala da la publicitad vegn ordinada, sch'in interess public u privat predominant pretenda quai.</p>	Vesair latiers las explicaziuns en il rapport explicativ, chapitel 3.1 (concept).

Sboz da consultaziun	Explicaziuns
<p>Art. 11 Access a documents archivads</p> <p>¹ L'access a documents uffizials archivads sa drizza tenor la lescha davart il princip da la trasparenza.</p> <p>² L'invista en las ulteriuras archivalias vegn concedida a norma da l'artitgel 12.</p>	<p>En la nova lescha d'archiv sto vegnir integrada ina resalva a favur da la lescha da trasparenza. Vesair latiers er las explicaziuns tar l'art. 14 sboz LCTrans.</p>
<p>III.</p>	
<p><i>Naginas aboliziuns d'auters relaschs.</i></p>	
<p>IV.</p> <p>Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ. La regenza fixescha il termin da l'entrada en vigur.</p>	<p>Vesair latiers las explicaziuns en il rapport explicativ, chapitel 5 (entrada en vigur).</p>